

הטובים להוראה שוויון הזדמנויות לכל ילד

תוכנית למהפכה אמיתית בחינוך

תנועת הליכוד
2008

www.likud.org.il
www.netanyahu.org.il

הטובים להוראה
שווין הזדמנויות לכל ילד
תוכנית למהפכה אמיתית בחינוך

תוכן עניינים

עמ' 7	פתיחה
עמ' 8-9	מהי הדרך הטובה ביותר לצמצום פערים חברתיים?
עמ' 10-11	האם תקציב החינוך של מדינת ישראל קטן מדי?
עמ' 12-13	האם הגדלת תקציב החינוך תשפיע על ההישגים?
עמ' 14-15	האם הגדלת שכר המורים תשפיע על התוצאות?
עמ' 16-17	מהו הגורם המשפיע ביותר על התוצאות בחינוך?
עמ' 18-19	כיצד מגייסות המדינות המצטיינות מורים טובים?
עמ' 20-21	האם המורים בישראל מלמדים את המקצועות הנכונים?
עמ' 23-24	מהו החזון שלנו ומהו היעד שהצבנו כדי לממשו?
עמ' 25-35	מהם חמשת עקרונות התוכנית "הטובים להוראה"?
עמ' 36	מה דרוש כדי שהתוכנית תהפוך מחזון למציאות?
עמ' 37	סיכום

אזרחי ישראל,

לפני ארבע שנים הובלנו מהפכה בכלכלת ישראל שהצילה את המשק ממשבר עמוק והובילה אותו לצמיחה מואצת. לא היה קל לחולל את השינוי בכלכלה, והדבר חייב אותנו לזנוח תפיסות מיושנות, לקבל החלטות קשות ולבצע רפורמות יסודיות. בעקבות התפנית במדיניות שהנהגנו רשם המשק שלנו הצלחות גדולות.

אזרחי ישראל משוועים היום למהפכה דומה בחינוך. מהפכה זו תשלים את המהפכה הכלכלית ותסייע לסגירת הפערים בחברה. השילוב של חינוך מצויין וכלכלה חופשית יזניק את ישראל לקבוצת המדינות המתקדמות בעולם ויעניק לכל ילדי ישראל הזדמנות שווה להשתלב בחברה הישראלית. החינוך הוא האמצעי הטוב ביותר לסגירת פערים בחברה.

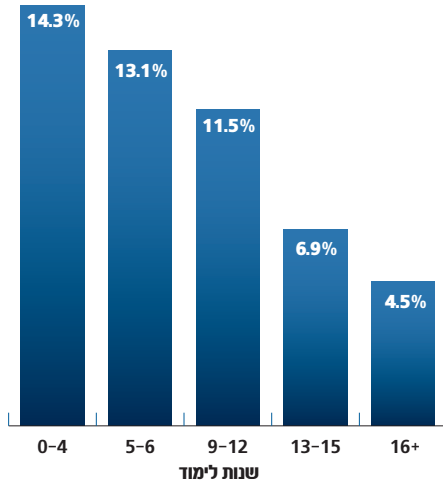
אני מתכבד להציג בפניכם את עיקרי תוכנית החינוך שלנו, אותם הצגתי בדיון מיוחד בכנסת בנושא החינוך ב-21.1.08. כשם שהאמנתי בכוחה של התוכנית הכלכלית להציל את המשק, כך אני מאמין בכוחה של תוכנית החינוך שלנו להתגבר על המשבר במערכת החינוך ולתת תקווה חדשה לילדינו.

שלכם,
בנימין נתניהו
יו"ר הליכוד

מי שלומד מוצא מקום עבודה

שיעור האבטלה לפי שנת לימוד (2000)

מקור: ד"ר דן בן דוד

גרף 1

חינוך טוב הוא הדרך הטובה ביותר לצמצום הפערים החברתיים בישראל.

החינוך הוא אמצעי חיוני לצמצום הפערים בקרב ילדי ישראל. בניגוד למדיניות הקצבאות, חינוך טוב נותן לאדם כישורים להתמודד בהצלחה עם אתגרי החיים במקום שיחוש חסר ישע מולם; הוא מקנה לילדינו את הכלים להיות בני אדם עצמאיים וגאים, שיוכלו לפרנס בכבוד את עצמם ואת משפחותיהם.

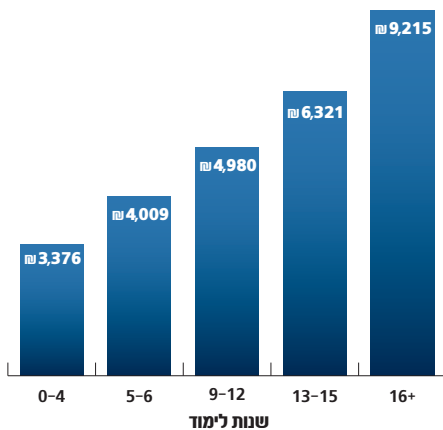
ככל שמספר שנות הלימוד של אדם עולה, כך גדלים סיכויי למצוא מקום עבודה וכך גדל שכרו.

לדוגמה, שיעור האבטלה בשנת 2000 בקרב בעלי 16 שנות לימוד ומעלה עמד על 4.5% בלבד ושכרם הממוצע היה 9,215 ₪, כ-50% יותר ממי שלמד 13-15 שנים (גרפים 1 ו-2).

הדרך לחלץ אנשים מן העוני ולסגור פערים היא באמצעות מתן הזדמנות שווה בחינוך. קצבה ממשלתית אינה בהכרח מחלצת עני מעוני - השכלה כן עושה זאת.

מי שלומד יותר משתכר יותר

הכנסה חודשית לפי שנות לימוד (1999)

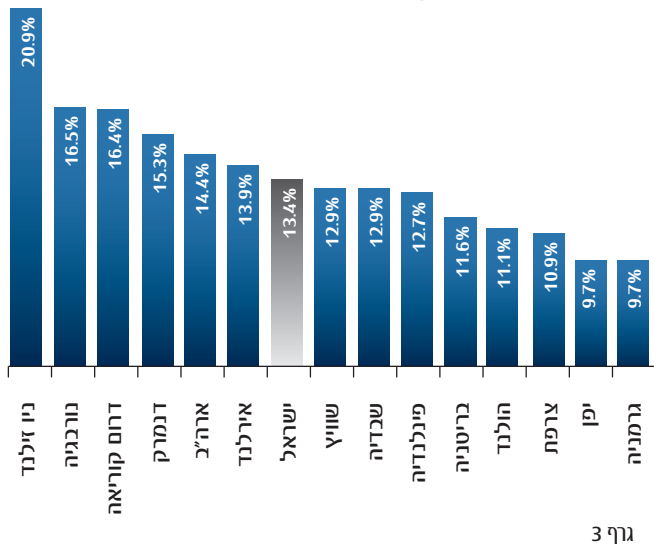

מקור: ד"ר דן בן דוד

גרף 2

תקציב החינוך בישראל: במקום טוב באמצע

ההוצאה הציבורית על חינוך
כאחוז מסך ההוצאה הציבורית (2004)

גרף 3

הבעיה של מערכת החינוך בישראל אינה גודל התקציב

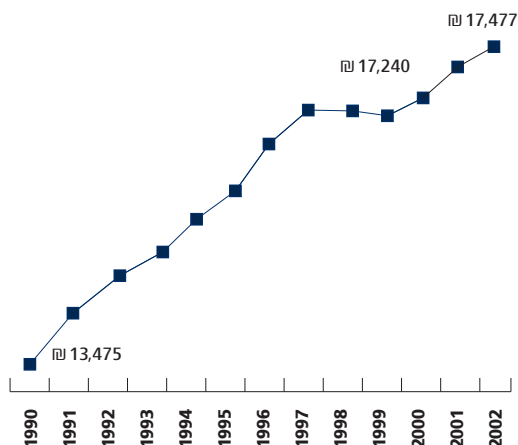
בניגוד לדעה המקובלת, הבעיה המרכזית של מערכת החינוך בישראל אינה גודל תקציב החינוך.

ההשקעה של ישראל בחינוך נמצאת במקום טוב באמצע בהשוואה בינלאומית (גרף 3). וגם ההוצאה לתלמיד היא במקום סביר. אך כשמוודים את הישגי מערכת החינוך בישראל ביחס לתקציב החינוך, מתברר שישראל נמצאת במקום פחות טוב. על-פי מחקר של ד"ר דן בן-דוד מאוניברסיטת תל אביב, ההוצאה לתלמיד בישראל ביחס לנכח הקנייה המקומי גבוהה מזו של ארה"ב, יפן וגרמניה, בעוד שההישגים של תלמידי ישראל במתמטיקה ומדעים נמוכים בהשוואה לתוצאות תלמידי מדינות אלה. כלומר, ישראל מוציאה באופן יחסי יותר ממדינות מתקדמות ומשיגה פחות מהן.

תקציב גדול יותר תמיד יכול לעזור אם משתמשים בו נכון. אך אם מערכת החינוך בישראל תמשיך להתנהל כפי שהיא מתנהלת, גם הכפלת התקציב לא תועיל על כן, יש להתמקד תחילה בהגדרה טובה יותר של הבעיה.

בישראל ההוצאות גדלות וגדלות...

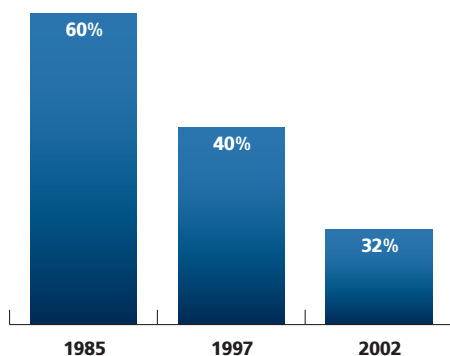
ההוצאה השנתית לחינוך על תלמיד ביה"ס יסודי ועל יסודי

גרף 4 מקור: ד"ר זן בן דוד

והתוצאות יורדות ויורדות...

שיעור התלמידים שעברו ברמה סבירה את מבחני הקריאה של צה"ל

גרף 5 מקור: ד"ר זן בן דוד

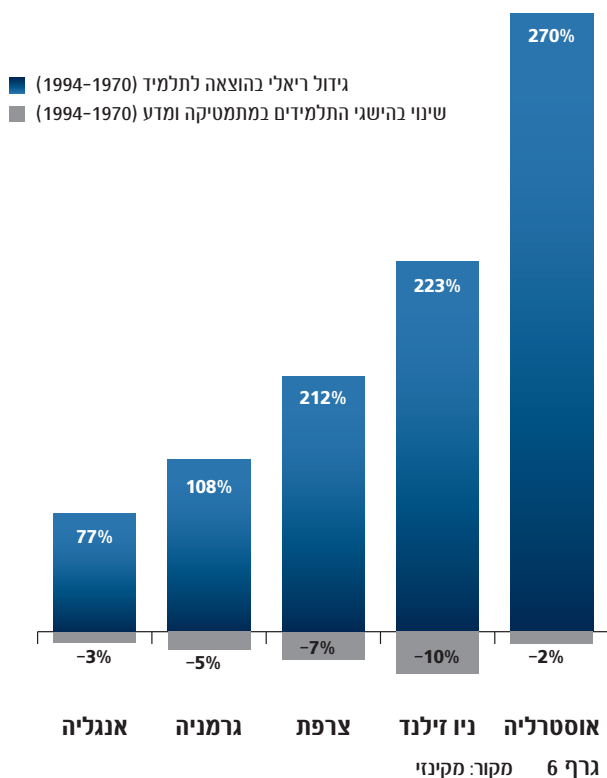
תקציב החינוך בישראל גדל והתוצאות ירדו

בעשורים האחרונים גדל תקציב החינוך בעשרות אחוזים. אבל לעליות הדרמטיות בתקציב החינוך לא היו שום השפעה על תוצאות מערכת החינוך. זה עשורת שנים שהתוצאות ממשיכות להתדרדר בעקביות בלי קשר להוצאה.

בשנות ה-60 הייתה ישראל בין המדינות המובילות בעולם במבחנים הבינלאומיים. היום היא ממוקמת בעשירייה הרביעית. בתחילת שנות ה-90 גדל תקציב החינוך לתלמיד בשיעור מרשים של כ-70% (גרף 4). גם גידול דרמטי זה לא השפיע על ההישגים של מערכת החינוך. לדוגמה, בשנת 1985 עברו 60% מבני הנוער את מבחני הקריאה של צה"ל ברמה סבירה, ואילו בשנת 2002 כבר ירד שיעור זה ל-32% (גרף 5) - כל זאת, כאמור, חרף תוספות התקציב הגדולות בשנים אלה.

השאלה החשובה אינה אפוא כמה כסף אנו משקיעים בחינוך, אלא כיצד אנו משקיעים אותו. אם לא נשנה את הדרך בה אנו פועלים בתחום החינוך, התוצאות תמשכנה לרדת.

גם בעולם ההוצאות גדלות והתוצאות יורדות

יש להעלות את שכר המורים בישראל, אך צעד זה לבדו לא ישפר את מצב החינוך

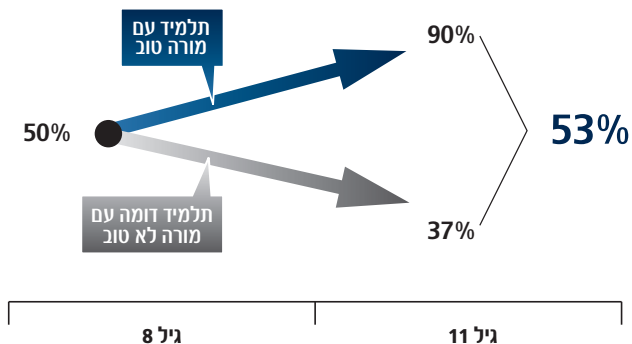
השיח הציבורי על החינוך בישראל מתמקד בהעלאת שכר המורים. שכר המורים בישראל הוא אכן נמוך באופן יחסי יש להעלותו.

עם זאת, העלאת שכר לבדה לא תשפר את תוצאות מערכת החינוך. מחקרים רבים מראים שהנכנסים למקצוע ההוראה עושים זאת מסיבות מגוונות. הסיבה השכיחה ביותר היא הרצון להעניק לילדינו כישורים וערכים.

צריך כמונח ששכר המורים בישראל יהיה ראוי. בייחוד נכון הדבר לגבי השכר של המורים העומדים מדי יום לפני כיתות התלמידים ונדרשים לעשות מלאכה חשובה בתנאים קשים.

בצד העלאת השכר, דרושים צעדים נוספים לשיפור איכות ההוראה בישראל.

מורה טוב – תלמיד טוב (מיקום תוצאות התלמיד בכיתה (אחוזון))

גרף 7 מקור: סנדרס וריוורס ומקינזי

איכות המורה היא הגורם המשפיע ביותר על איכות החינוך

מה גורם לתלמידים בפילנד, בדרום קוריאה ובסינגפור להצטיין שנה אחר שנה במבחנים הבינלאומיים? אין ספק לגבי המרכיב הראשון: איכות המורה. איכות מערכת החינוך תלויה באיכות המורים שלה, ובעיקר בשנים הראשונות בהן מעוצבים כישורי הלמידה הבסיסיים של התלמיד.

קחו שני ילדים בכיתה א' בעלי יכולות זהות ופוטנציאל ממוצע. התלמיד שלמד אצל מורה טוב ימצא עצמו אחרי ארבע שנות לימוד ברבע העליון של הכיתה, ואילו התלמיד שלמד אצל מורה פחות טוב ימצא עצמו ברבע התחתון (גרף 7). בעוד שילדים ברבע התחתון שבאים ממשפחות מבוססות יכולים לקבל שיעורים פרטיים להדביק את הפער, ילדים שבאים ממשפחות פחות מבוססות אינם יכולים לקבל תמיכה דומה. עבורם המשמעות של מורה לא טוב היא עתיד לא טוב. כך הולכים ונפערים פערים בחברה.

שכר המורה במדינות מדינות המצטיינות גבוה יותר מאשר בישראל, אך הוא אינו גבוה במיוחד בהשוואה למדינות מפותחות אחרות. מהם אם כן הגורמים האחרים המשפיעים על איכות המורה?

מיון קפדני והכשרה מתמדת הם שמעלים את מעמדו של המורה

המדינות המצטיינות בחינוך הן אלה שהצליחו להעלות את המעמד החברתי של מקצוע ההוראה. הן עושות זאת באמצעות תהליך מיון קפדני של המועמדים להוראה, בדומה לנהוג אצלנו לגבי סטודנטים לרפואה ולפסיכולוגיה. רף הכניסה למקצוע ההוראה במדינות המצטיינות הוא גבוה יותר מהרף הנהוג במדינות הפחות מצליחות.

המדינות המצטיינות אינן מסתפקות רק בתהליך של מיון קפדני של המועמדים להוראה. הן גם מקדישות משאבים גדולים להכשרת המורים לפני כניסתם למקצוע וגם לאחר מכן. מדינות אלה הבינו שאיכות המורים היא נגזרת ישירה של איכות ההכשרה שלהם (גרף 8). אף שעניין זה צריך להיות מובן מאליו, רק מדינות מעטות נותנות לו את תשומת הלב הראויה. סינגפור, לזוגמא, מקצה 100 שעות בשנה לפיתוח המקצועי של מורה. עד לאחריה ישראל כמעט שלא השקיעה דבר.

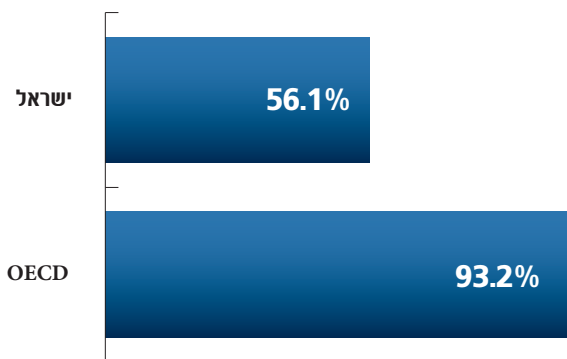
מיון והכשרה מעלים את מעמד המורה

גרף 8 מקור: מקיני

החינוך בישראל אינו מתמקד במקצועות הליבה

הוראה בתחומי הליבה כאחוז מסך שעות ההוראה בגילאי 9-11 (2004)

תחומי הליבה: קריאה, כתיבה, ספרות, מתמטיקה, מדע, אזרחות, שפות זרות וכו'
גרף 9 מקור: מדינת ישראל

מערכת החינוך חייבת להתמקד במקצועות הנכונים ולא במקצועות האופנתיים

מורה טוב שאינו מלמד את המקצוע הנכון לא ישפר את הישגי התלמידים. לכן בנוסף להצבת מורים טובים בכיתה, חשוב לוודא שהם מתמקדים בהוראת המקצועות הנכונים כגון קריאה וכתיבה, חשבון, אנגלית, מדע, תנ"ך, היסטוריה ומחשב.

מערכת חינוך אמורה להכשיר את בוגריה לחיים במקצועות ליבה שמקנים מיומנויות בסיסיות וערכים. אך בישראל מבזבזות שעות לימוד רבות מדי על מקצועות שאינם חלק ממקצועות הליבה.

מחקר של ד"ר דן בן-חוד מעלה שסך שעות ההוראה של תחומי הליבה כאחוז מסך שעות ההוראה הכולל בגילאי 9-11 עומד על 56% בלבד, לעומת ממוצע של 93% במדינות המפותחות (גרף 9).

דחשה פריצת דרך...

מערכת החינוך נמצאת במשבר עמוק. תוספת של כמה שעות לימוד וכמה אחוזים בשכר המורים לא תפתור את המשבר. דחשה פריצת דרך בהגדרת הבעיה ובדרכים לפתרונה. להלן תמצית המפנה בחינוך שאנו מתכוונים ליישם בישראל.

החזון:

להעניק שוויון הזדמנויות אמיתי
לכל ילד וילדה בישראל.

היעד:

להחזיר את ילדי ישראל תוך
10 שנים לעשירייה הפותחת
בעולם בדיחג המבחנים
הבינלאומיים.

הטובים להוראה
שוויון הזדמנויות לכל ילד

עקחנות התוכנית למפנה אמיתי בחינוך:

1. הטובים להוראה
2. לתת למנהל לנהל
3. מיקוד במקצועות הליבה
4. סיוע מהיר לחלשים
5. השבת הערכים לחינוך

”מערכת חינוך אינה יכולה להיות טובה יותר מהמורים המלמדים בה.”

”המכנה המשותף של מערכות החינוך המובילות בעולם הוא היכולת לאתר ולגייס מועמדים מהרמות הגבוהות ביותר.”

אקונומיסט, 6.12.2007

1. הטובים להוראה

נפעל להשבת המעמד הגבוה של מקצוע ההוראה בישראל באמצעות ארבעה צעדים עיקריים:

א. מיון קפדני יותר של המועמדים להוראה על-ידי העלאת רף הכניסה למקצוע.

ב. הכשרה אינטנסיבית של המועמדים להוראה.

ג. התמקצעות מתמדת של המורה במשך כל שנות עבודתו. וכן...

ד. העלאת שכר המורים.

2. לתת למנהל לנהל

בנוסף לחובתם לשמש דמויות חינוכיות, חייבים מנהלי בית הספר גם לדעת לנהל. נכשיר מנהלים לניהול מודרני של בית הספר באמצעות:

א. תוכנית הכשרה מיוחדת ומורחבת להכשרת מנהלים.

ב. העצמת סמכויות המנהל, כולל הסמכות לקדם מורים טובים ולהרחיק מורים לא ראויים, וכן יכולת להחליט על השימוש בחלק מן התקציב.

ג. דרישה ממנהלים להיות אחראים לתוצאות התלמידים בבית ספרם.

”בתי ספר שמנהליהם אינם יעילים ומיומנים פשוט אינם מתפקדים כראוי. הם מתאפיינים בכלכל ואי-יעילות וברמה נמוכה יותר של הישג התלמידים... בניגוד להם, בתי ספר יעילים עומדים בכל הדרישות הללו בצורה משביעת רצון. [ואילן] תלמידיהם של בתי ספר מצוינים מגיעים רחוק יותר ומוריהם עובדים קשה יותר ממה שמצופה מהם בדרך כלל.”

פחפ' תומס סרג'ובני, ”מנהיגות ומצוינות בבית הספר”

”היכולת של בתי הספר לנהל את עצמם היא גורם המקדם את הדיחוג הבינלאומי של המדינה. לנהל פיחשו לתת למנהל את השליטה בתקציב, וכן את היכולת להעניק תמריצים, לקבוע איזה מורה לגייס ואף כמה לשלם לו.”

אקונומיסט, 6.12.2007

”החינוך הוא תהליך מכוון, הבא להכשיר את החניך לחיו בעתיד.”

פרופ' עקיבא ארנסט סימון

3. מיקוד במקצועות הליבה

נקצה את מירב שעות הלימוד למקצועות הליבה
המכשירים את התלמידים לחיים, ובראשם:

א. קריאה וכתיבה.

ב. חשבון.

ג. אנגלית.

ד. מדע ומחשב.

ה. תנ"ך והיסטוריה.

**”מערכות החינוך הטובות
בעולם הן אלה שמזהות את
הרגע בו התלמיד מתחיל
להשתרך מאחור ומתערבות
במהירות על מנת לשפר את
ביצועיו”.**

דו”ח מקינזי על החינוך, 2007

4. סיוע מהיר לחלשים

לא ניתן לתת לאף תלמיד להישאר מאחור באמצעות:

א. מעקב בזמן אמיתי אחר ביצועיו של התלמיד בעזרת שיטות בקרה חדשניות.

ב. סיוע מיידי לתלמידים שפתחו פער בלימודים כדי למנוע מפער זה להתרחב.

ג. מעבר לשיטת תקצוב בתי הספר לפי קריטריונים כלכליים וחברתיים של התלמידים.

**”חינוך עברי, פירחושו הנחלת
ערכי היהדות הנצחיים,
הלאומיים והאוניברסאליים,
שהורישו לנו נביאי ישראל”**

דוד בן גוריון

**”היצירה הלאומית-חחנית
היא תכלית קיומו של כל עם,
ואם לא לשם יצירה, אין לו
לשם מה להתקיים.”**

זאב ז'בוטינסקי

5. השבת הערכים לחינוך

נשלב חינוך לערכים בתכניות הלימוד של התלמידים
ובתכניות ההכשרה של המורים. נתמקד בתחומים
הבאים:

א. משמעת!

ב. ציונות ומורשת ישראל

ג. אזרחות ודמוקרטיה

וכמה מילות סיום,

כדי שנחזיר את ישראל לשורת המדינות המובילות בחינוך, עלינו להשקיע בכל ילד וילדה בישראל. אין זה מספיק שרק מעטים מתלמידינו יצטיינו. כדי שישראל תהיה בין המדינות המצטיינות, אנו זקוקים למערכת חינוך שתעודד כל אחד מילדינו לממש את יכולתו.

אני יודע שיש מקרים קשים בישראל, אבל אני סבור שאין מקרים אבודים. אסור לנו לוותר על אף ילד! עם מורה טוב בכיתה אפשר להחזיר כל ילד למסלול הגנון. אני מאמין שאם נצפה מילדינו להצליח וניתן להם את הכלים לעשות זאת, הם יגשימו את ציפיותינו, ואף ישיגו מעבר לכך. השקעה נכונה בחינוך היא הדרך לחלץ אנשים מן העוני ולצמצם את הפערים בחברה. לאורך זמן, כל פתרון אחר הוא מקסם שווא.

כשם שפעלנו במרץ ובאמונה להצלת המשק, והצלחנו בכך, כך אני מאמין שבכוחות משותפים נוכל להעלות את תלמידי ישראל ומוריה על הדרך להצלחה.

זהו יעד ריאלי. עמנו תמיד הצטיין בחינוך שהעניק לבניו, מילדי ה"חדר" ועד חתני פרס נובל. מדינת ישראל רשמה הישגים חשובים בתחומים כמו הכלכלה, המדע, החקלאות והביטחון. כעת הגיע הזמן שעם הספר יחזור ויראה את סגולותיו גם בתחום החינוך. אנו מחויבים להוביל התחדשות זו בחינוך שתבטיח עתיד טוב יותר לכל ילדינו. בעזרתכם נוכל לבצעה.

תודה רבה,

ב/מניה'

מה דרוש כדי להגשים תוכנית זו?

גיבוש מפנה זה הוא דבר חיוני לתיקון מערכת החינוך. אך מבחן יישומו אינו פחות חשוב, והוא בעצם המבחן העליון. כדי שנצליח ביישום התוכנית דרושים שלושה דברים:

א. חזון ברור, כדי שנדע לאן אנו הולכים

ב. אומץ לב, כדי לדבוק בתוכנית חרף הקשיים

ג. כח פוליטי, כדי לממש את התוכנית

הוכחנו שאנו מסוגלים להביא שינוי של ממש בכלכלה. אנו נחושים להביא שינוי דומה בחינוך.

* ההתייחסות בטקסט למורה בלשון זכר מתייחסת גם למורה בלשון נקבה

הטובים להוראה

שוויון הזדמנויות לכל ילד

תוכנית למהפכה אמיתית בחינוך

הטובים להוראה

לתת למנהל לנהל

מיקוד במקצועות הליבה

סיוע מהיר לחלשים

השבת הערכים לחינוך

www.likud.org.il
www.netanyahu.org.il